

6. American English Pronunciation: English – a stress-timed language [Electronic recourse]. – Mode of access : <http://www.rachelsenglish.com/videos/english-stress-timed-language>
7. Graham C. Grammar Chants / Carolyn Graham – Oxford : Oxford University Press, 1993. – 112 p.
8. Graham C. Jazz Chants / Carolyn Graham [Electronic recourse]. – Mode of access : <http://jazzchants.net/for-young-learners>
9. Graham C. Small Talk. More Jazz Chants / Carolyn Graham – Oxford : Oxford University Press, 1986. – 96 p.
10. Murphey T. Music and Song / Tim Murphey – Oxford : Oxford University Press, 1992. – 215 p.

Петровская Надежда. Использование джазовых рифмовок (Jazz Chants) в процессе обучения английскому языку. В статье подчеркивается важность новейших методов обучения иностранному языку, в частности использование джазовых рифмовок. Целью статьи является определение условий для формирования коммуникативных навыков на занятиях по английскому языку. Задача исследования – повысить мотивацию и интерес студентов к предмету посредством внедрения новой методики. Систематизирован и обобщен теоретический и практический материал по исследуемой проблеме. При обучении английскому языку при помощи джазовых рифмовок необходимо формировать у студентов языковую, речевую, социокультурную и деятельную компетенции. Главной целью джазовых рифмовок является формирование, развитие и усовершенствование правильного произношения, интонации и ритмичности высказывания. Они используются на разных этапах работы с лексикой, способствуют лучшему усвоению грамматического материала, побуждают студентов составлять диалоги на определенную тематику. Джазовые рифмовки развивают у студентов память, навыки аудирования, чтения, письма.

Ключевые слова: джазовые рифмовки, коммуникативные навыки, произношение, аудирование, чтение, письмо.

Petrovska Nadiya. Usage of Jazz Chants in Teaching English. The article deals with new important methods of teaching foreign languages, in particular with usage of jazz chants. The aim of the article is creation of conditions for formation of communicative skills at the English lessons. The task of the investigation is to raise the motivation and interest of students to the subject through the new methods. It is systemized and generalized theoretical and practical material on the problem. At teaching English with the help of jazz chants it's necessary to form language, sociocultural and activity competence. The main aims of jazz chants are formation, development and improvement of correct intonation skills, intonation and rhythmic expressions. They are used at different stages of work with lexical material, help to master grammar, motivate students' to compose dialogues on definite topics. Jazz chants develop students' memory, their pronunciation, listening, reading and writing skills.

Key words: jazz chants, communication skills, pronunciation, listening, reading, writing.

Стаття надійшла до редколегії
07.04.2014 р.

УДК 372.881.111.1

Михайло Янісів

Психолого-педагогічні засади формування дискусійної компетенції у студентів-філологів на старшому ступені навчання

У статті розглянуто проблеми формування дискусійної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови. Зокрема з'ясовано умови, за яких виникає можливість проведення дискусії для формування мовленнєвих умінь та навичок; визначено основні етапи мисленнєвого процесу під час дискусії; проаналізовано особливості функціонування механізму розуміння і говоріння, які реалізуються у різних видах мовленнєвої діяльності. При формуванні логіко-композиційної структури дискусії передбачено дотримання основних психологічних принципів її проведення. Запропоновано використання психолого-педагогічних засад створення проблемних ситуацій на заняттях іноземної мови для розвитку комунікативних умінь та навичок.

Ключові слова: дискусійна компетенція, мисленнєвий процес, логіко-композиційна структура, психолого-педагогічні засади.

Постановка наукової проблеми та її значення. Останнім часом питання підвищення ефективності іншомовної дискусійної компетентності набуває дедалі більшої актуальності. Навчальна

дискусія як ефективний засіб формування іншомовної компетенції відповідає всім умовам реальної мовленнєвої комунікації. Цей процес здійснюється при взаємодії цілого комплексу гносеологічних, психолінгвістичних, лінгвістичних, педагогічних та психологічних чинників, що визначають успішність навчальної діяльності студентів.

На практичних заняттях з англійської мови викладач створює умови, наближені до реальної дискусії, яка виступає навчальною моделлю пізнавально-комунікативної діяльності студентів у межах предметного обговорення соціально-культурологічних проблем, які у свою чергу стимулюють мисленнєво-мовленнєву діяльність студентів і націлені на розв'язання поставленої проблеми для встановлення об'єктивної істини.

Формування у студентів дискусійної компетенції, яка передбачає розвиток умінь та навичок проведення діалогу-дискусії можливе лише за умови організації цілеспрямованої роботи з вивчення та засвоєння його операційно-логічних, композиційних та мовних особливостей, що обумовлює наявність у студентів знань предметного, операційно-логічного та мовного змісту дискусії, а також оперування основними поняттями, законами й категоріями літературознавчого характеру, що відображають об'єкт дискусії.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Відомо, що невід'ємною частиною дискусії є умови, при яких виникає можливість її проведення [4, с. 14]. Головна умова, при якій може відбутися дискусія – це потреба встановити мінімум єдності поглядів з обговорюваного питання чи проблеми. Якщо такого мінімуму немає, то й не існує тієї основи, на якій можна будувати логічний ланцюг міркування. Другою умовою дискусії, без якої її проведення неможливе – це відсутність предмета суперечки, тобто коли у співрозмовників повний збіг поглядів з певного питання чи проблеми. Третя умова – повна протилежність поглядів із певного питання чи проблеми, що обговорюється.

Так, польський логік Ю. Петер розрізняє суперечку та дискусію і вважає, що обмін судженнями під час спору не обмежується ні в часі, ні в просторі. З. Крашевський переконаний, що суперечка є процесом, який передбачає як доказ істини, так і її спростування, а дискусія ототожнюється тільки з процесом доведення істини. О. Соколов відзначає, що суперечка є боротьбою двох чи більше суперечливих поглядів для встановлення помилковості одного із них чи істинності другого і ведеться у відносно широких просторових та мовленнєвих межах, а дискусія – це зіткнення протилежних переконань як особливих форм колективного наукового співробітництва задля встановлення міри істинності кожного з них за умови завершеності часових і просторових форм його перебігання. Н. І. Кондаков визначає суперечку як доведення істинності чого-небудь, у ході якого кожна зі сторін відстоює своє розуміння предмета обговорення і заперечує супротивника, а дискусія – це обговорення компетентними особами якої-небудь спірної проблеми на зборах, симпозіумі, семінарах, у ЗМІ, для її достовірного розв'язання.

Отже, перш ніж здійснити усвідомлене, цілеспрямоване пізнання і доведення істинності будь-якої тези, співрозмовники повинні, по-перше, ясно усвідомити вказані вище умови, за яких може відбутися дискусія, і, по-друге, несуперечливо й однозначно уточнити і сформулювати її понятійний апарат, а саме сукупність ключових та фундаментальних понять та постулатів соціокультурологічних проблем.

Мета і завдання статті полягає у визначенні основних психолого-педагогічних засад формування дискусійної компетенції студентів-філологів для ефективного оволодіння іноземною мовою під час обговорення проблем соціо-культурологічного характеру.

Оскільки дискусія – це обговорення будь-якої соціокультурологічної проблеми, то це означає, що форма і зміст висловлювань залежатиме від комунікативної ситуації, у якій вона породжується.

Як зазначає Л. С. Рубінштейн, наявність проблемної ситуації (психологічний аспект) як початковий момент мисленнєвої діяльності, що проявляється через мовленнєвий поступок, визначає основні фази мисленнєвого процесу. По-перше, більш або менш чітко усвідомлення проблемної ситуації, по-друге, від усвідомлення проблеми думка переходить до її розв'язання і, по-третє, мисленнєвий процес приходить до своєї остаточної цілі – отримання висновків із цього питання, які фіксують досягнуте в ньому розв'язання проблеми [3, с. 345].

Проблемна ситуація, що відображає особливості функціонування механізму розуміння і говоріння, реалізується у таких видах мовленнєвої діяльності: по-перше, рецепція – сприймання, осмислення та розуміння думок адресанта задля отримання певної інформації, по-друге, репродукція –

передача почутих чужих думок, і, по-третє, продукція – висловлювання власних думок із певним комунікативним наміром, який моделює умови творчого мислення студентів, компонентами якого є об'єкт і суб'єкт пізнання. Результатом пізнавально-комунікативної діяльності студентів при розв'язанні проблем є мовленнєвий вчинок (судження, міркування, умовивід) у формі монологічних та діалогічних еностей і засобів їхнього вираження іноземною мовою.

Під час дискусії студенти повинні звертати увагу не тільки на оволодіння мовним матеріалом, який включає в себе знання мови на фонетично-фонологічному, семантичному (лексичному і граматичному), структурно-синтаксичному рівнях, тобто знання всіх елементів фонетики певної мови, законів сполучуваності алофонів у мовленні, знання граматичних категорій та правил їх комбінаторики, розуміння значень великої кількості слів (тих, що виформовують лексичну основу мови) та знання правил їх сполучування та деривацій, уміння формувати речення різних семантичних та структурних типів [1, с. 123], а й на сам процес комунікативно-дискусійної діяльності, а саме: логіко-композиційну структуру дискусії, тобто її архітектоніку, яка складається з: а) тези; б) аргументів; в) висновків у формі умовиводів.

Теза – це один з компонентів дискусії, яка розглядається як положення, що висувається з метою його доведення і вимагає переконливих аргументів. Згідно із С. Оганесяном під аргументацією розуміють спосіб міркування, під час якого висувається певна теза, що потребує доведення; розглядають докази на користь її істинності, а також протилежні докази; дається оцінка доказу так само як і оцінка спростування тези; заперечується антитеза, доводиться теза; створюється переконання в істинності тези й хибності антитези і в того, хто доводить, і в опонента; обґрунтовується доцільність прийняття тези з метою вироблення активної життєвої позиції і реалізації певних програм, дій, які випливають із тези, що доводиться [2, с. 56]. Під час дискусії аргументація виконує подвійну функцію: функцію пізнання соціокультурного життя – встановлення об'єктивної істини і функцію передачі результатів пізнання.

Пізнання істини, а згодом і її передача у вигляді концептуальної і актуальної інформації пов'язана з деякими психологічними труднощами. У співрозмовників уже достатньо сформовані культурні, етичні, естетичні й наукові цінності світоглядного характеру. Завдання співрозмовника під час дискусії полягає в тому, щоб не руйнувати їх, а навпаки – розвивати, доповнювати і на їх основі створювати нові.

Це стає можливим завдяки розвитку таких умінь, як слухання і говоріння. Слухання з погляду психології – це процес сприймання, осмислення і розуміння. Важливо підкреслити, що розвиток цього уміння становить значну трудність і передбачає врахування індивідуально-психологічних характеристик слухача, умов сприйняття та мовних особливостей мовленнєвого повідомлення з метою відображення адекватності понять об'єктивній реальності, тобто формування самого механізму осмислення:

- 1) визначення теми мовленнєвого повідомлення;
- 2) поділ мовленнєвого повідомлення на смислові частини і думки, що деталізують головну ідею;
- 3) визначення загального змісту смислового повідомлення, тобто співвідношення понятійного апарату із змістом об'єктивної реальності;
- 4) поділ повідомлення на окремі лексико-граматичні ланки (фрази, синтагми, словосполучення, слова).

Ось чому врахування, з одного боку, уміння слухати, а з іншого – умов процесу дискусії дає змогу неупередженого розв'язання будь-якої проблеми, а прагнення співрозмовників до об'єктивного розв'язання, у свою чергу, від самого початку дасть змогу уникнути психологічного конфлікту.

Психологи зазначають: якщо від самого початку дискусії чиниться спроба погодитися з думкою співрозмовника, то це сприяє об'єктивному розв'язанню проблеми і підвищує мотиваційну сторону учасників дискусії розв'язати певну проблему.

Отже, щоб уникнути психологічного конфлікту, учасники дискусії повинні, по-перше, вдало поєднувати умови процесу дискусії, а, по-друге, враховувати вікові та індивідуально-психологічні особливості один одного при дотриманні основних психологічних принципів процесу дискусії: взаємної безпеки, децентричної спрямованості, адекватності сприйнятого при обговоренні проблеми під час дискусії.

Принцип взаємної безпеки передбачає непричинення психологічної або іншої шкоди опоненту. Цей принцип забороняє образливі випадки проти опонента, приниження почуття гідності партнера, навішування ярликів, уживання грубих слів, виразів, образливих реплік. Зарозумілий і насмішливий тон можуть вивести опонента з рівноваги, нанести йому моральну травму і навіть фізичну шкоду здоров'ю.

Принцип адекватності сприйнятого означає неспотворення того, що було висловлено через навмисне або ненавмисне перекручення смислу. Дотримання цього принципу забезпечується високою мовною та загальноосвітньою культурою співрозмовників, тобто умінням слухати свого опонента та правильно оперувати понятійним матеріалом.

Принцип децентричної спрямованості означає непричинення шкоди справі, задля якої співрозмовники вступили у взаємодію. Суть цього принципу полягає у тому, що зусилля і час опонентів під час дискусії не відволікаються на захист амбіційних, егоїстичних інтересів, а спрямовані на пошук оптимального розв'язання проблеми. Часто трапляється, що учасники дискусії керуються різними мотивами і забувають про проблему, яку вони обговорюють.

Дотримання зазначених вище принципів дискусій при врахуванні індивідуально-психологічних особливостей співрозмовників під час обговорення складних соціокультурних проблем – як суперечностей між людиною і суспільством – сприяє ціннісно-орієнтаційній діяльності студентів, пошуку сенсу життя, самостійному визначенню всіх моральних, естетичних, етичних ідеалів.

Таким чином, для формування дискусійної компетенції в умовах мовленнєво-мисленнєвої діяльності при висловлюванні власних думок у зв'язному мовленні, необхідні вправи, які містили б комунікативні та пізнавальні завдання. Розглядаючи комунікативні та пізнавальні завдання як поняття одного рівня, можна припустити, що у їх складній взаємодії визначено і комунікативні, і пізнавальні потреби суб'єкта. Однак слід зауважити, що перевага одного із названих завдань залежить від її домінантного значення, тобто переваги пізнавального мотиву над комунікативним у пізнавальних (проблемно-пошукових) завданнях, і, навпаки, переваги комунікативного мотиву над пізнавальним у комунікативному (логіко-композиційному) завданні, коли домінує орієнтація на стосунки зі співбесідником. Мовленнєве висловлювання як результат реалізації потреб під час дискусії у цьому випадку розглядається як форма розумової активності, яку можна ототожнювати з процесом розв'язання проблемно-пошукового комунікативного завдання.

Слід відзначити, що умовно-мовленнєві або мовленнєво-підготовчі вправи за характером наближені до мовленнєвих через мовну спрямованість, але вони мають свої особливості. Ці вправи спрямовані на оволодіння певним мовним матеріалом у мікроситуаціях, що потребують висловлення думок на рівні фрази і надфразової єдності.

Потрібно зазначити, що моделювання умов реальної проблемно-пошукової комунікативної діяльності при навчанні діалогу-дискусії на певні теми можливе при умові, якщо студентам буде запропоновано проблемно-пошукові та логіко-композиційні комунікативні завдання, а також змістові та мовні засоби їх вираження іноземною мовою.

Розв'язання таких завдань для послідовного вирішення мікропроблем (аспектів проблеми), а відтак і цілісної ключової проблеми, сприяє формуванню комунікативної компетенції самостійного ведення діалогу-дискусії.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Ефективність формування іншомовної дискусійної компетенції залежить, з одного боку, від урахування індивідуально-психологічних особливостей співрозмовників (учасників дискусії), а з іншого, – від умов та організації самої дискусії, бо у протилежному випадку мети дискусії – розв'язання соціо-культурологічної проблеми і встановлення об'єктивної істини – не буде досягнуто. Подальше дослідження цієї проблеми передбачає визначення змісту соціокультурологічних проблем, основних компонентів дискусії та на їх основі уточнення неодмінних умінь та навичок.

Джерела та література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : «Академія» 2004. – 365 с.
2. Оганесян В. В. Аргументация как средство доказательства / В. В. Оганесян // *Философские проблемы аргументации.* – Ереван : Изд-во АН Армянской ССР, 1986. – С. 41–78.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн – [2-е изд.] – М. : Учпедгиз, 1946. – 704 с.
4. Шейко О. М. Чи вмієте ви правильно вести дискусію? / О. М. Шейко – К. : [б. в.], 1959. – 47 с.

Янисив Михаил. Психолого-педагогические основы формирования дискуссионной компетенции студентов-филологов на старшем этапе обучения. В статье рассмотрены проблемы формирования дискуссионной компетенции студентов на занятиях по иностранному языку. В частности установлены условия, при которых возникает возможность проведения дискуссии с целью формирования речевых умений и навыков; определены основные этапы мыслительного процесса в ходе дискуссии; сделан анализ особенностей функционирования механизмов понимания и говорения, реализуемых в различных видах речевой деятельности. При формировании логико-композиционной структуры дискуссии предусмотрено соблюдение основных психологических принципов ее ведения. Предложено использование психолого-педагогических принципов создания проблемных ситуаций на занятиях по иностранному языку с целью развития коммуникативных умений и навыков.

Ключевые слова: дискуссионная компетенция, мыслительный процесс, логико-композиционная структура, психолого-педагогические принципы.

Yanisiv Mykhailo. Psychological and Educational Principles of Discussion Competence of Foreign Language Senior Students. The article deals with the problems of formation of discussion competence of foreign language students. The pre-conditions enabling a discussion aimed at enhancing language skills have been defined. The main stages of thinking process during discussion have been outlined. The peculiarities of the functioning of understanding and speaking mechanisms realized in various speech activities have been analyzed. The formation of logical compositional structure of discussion requires that certain psychological principles should be observed. The psychological and didactic principles of creating problematic situations are proposed to be used at the lessons of foreign languages in order to develop communicative skills.

Key words: discussion competence, thinking process, logical compositional structure, psychological educational principles

Статтю подано до редколегії
03.04.2014 р.